

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/201/2022
Identifikačné číslo spisu:	1516202346
Dátum vydania rozhodnutia:	22.06.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:1516202346.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne obchodnej spoločnosti Poľnohospodárska Pôda s.r.o., Bratislava, Sibírska 55, IČO: 44 138 369, zastúpenej advokátskou kanceláriou LawService, s.r.o., Zvolen, Stráž 223, IČO: 36 861 723, proti žalovaným 1/ A. L., narodenému XX. D. XXXX, D. - G., N. XXX/X, 2/ G. Z., narodenej XX. O. XXXX, U., A. C. XXX/XX, 3/ U. Z., narodenej XX. O. XXXX, D., D. XXX/XX (žalovaní 1/ až 3/ ako právni nástupcovia pôvodnej žalovanej neb. H. L., zomrelej XX. V. XXXX, naposledy bytom D. - W., H. XX/XX) žalovaní 1/ až 3/ zastúpení advokátskou kanceláriou BIZOŇ & PARTNERS, s.r.o., Bratislava, Hviezdoslavovo námestie 25, IČO: 36 833 533, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Nitra pod. sp. zn. 19C/101/2016, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 20. augusta 2020 sp. zn. 9Co/153/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Nitre z 20. augusta 2020 sp. zn. 9Co/153/2019 z r u š u j e a vec vracia Krajskému súdu v Nitre na ďalšie konanie.

Unesenie Okresného súdu Nitra z 27. októbra 2020 č. k. 19C/101/2016 - 229, uznesenie Okresného súdu Nitra z 18. januára 2021 č. k. 19C/101/2016 - 272, uznesenie Okresného súdu Nitra z 26. apríla 2021 č. k. 19C/101/2016 - 343 a uznesenie Okresného súdu Nitra z 23. júna 2021 č. k. 19C/101/2016 - 356 z r u š u j e.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 11. marca 2019 č. k. 19C/101/2016 - 121 vo výroku I. žalobu zamietol. Vo výroku II. rozhodol, že žalovaná má voči žalobcovi nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100%. V odôvodnení rozhodnutia poukázal na § 137 písm. c), § 228 ods. 2, § 151 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), § 132 ods. 1, § 133, § 575 ods. 1 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“), § 6 ods. 6 zákona č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva, § 3 ods. 5 zákona č. 175/1999 Z. z. o niektorých opatreniach týkajúcich sa prípravy významných investícií. Súd dospel k záveru, že žalobkyňa má naliehavý právny záujem na určení, že bola ku dňu vyvlastnenia pozemku jej vlastníkom. Súd prvej inštancie uviedol, že z právnej úpravy obsiahnutej v Občianskom

zákonníku vyplýva, že vlastnícke právo k nehnuteľnostiam je možné nadobudnúť na základe viacerých právnych skutočností, a to na základe zmlúv (kúpna, darovacia, zámenná a iné), dedením, rozhodnutím štátneho orgánu (napr. súdu, stavebného úradu) alebo na základe iných skutočností ustanovených zákonom. Pri nadobúdaní vlastníckeho práva zmluvami hovoríme spravidla o prevode vlastníckeho práva. Na zmluvný prevod nehnuteľnosti sa vyžaduje vždy písomná forma zmluvy, pričom súhlasné prejavy vôle účastníkov musia byť na tej istej listine. Platná zmluva o prevode nehnuteľnosti je však len prvým právnym krokom a sama osebe bez ďalšieho právneho úkonu ešte nemá za následok nadobudnutie, resp. prevod vlastníckeho práva. Musí k nej pristúpiť ďalšia právna skutočnosť - vklad do katastra nehnuteľností, ktorý má konštitutívne účinky. Až vkladom do katastra nehnuteľností sa nadobúda vlastníctvo a zmluva sa stáva účinnou. Vklad do katastra nehnuteľností sa uskutočňuje na základe právoplatného rozhodnutia príslušného správneho orgánu o jeho povolení. V danom prípade súd dospel k záveru, že žalobkyňa nikdy nenadobudla vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam. Aj napriek skutočnosti, že uzavretú kúpnu zmluvu medzi stranami sporu považoval súd za riadne uzavretú a platný právny úkon, po jej uzavretí nastali okolnosti brániace realizácii predmetu zmluvy, čím sa plnenie zo zmluvy stalo objektívne nemožným. Keďže žalobkyňa nenadobudla vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, súd skonštatoval, že vlastníčkou nehnuteľností nebola ani ku dňu ich vyvlastnenia. S poukazom na uvedené skutočnosti súd prvej inštancie žalobu zamietol. Súd zároveň poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 27. júna 2018 sp. zn. 3Sžrk/2/2018, v ktorom kasačný súd obdobnú situáciu vyhodnotil ako dodatočnú právnu nemožnosť plnenia, ktorá objektívne nastala pred rozhodnutím o povolení vkladu vlastníckeho práva na základe stranami uzavretej kúpnej zmluvy. O nároku na náhradu trov konania rozhodol v zmysle § 255 ods. 1 CSP. Proti uvedenému rozhodnutiu podala odvolanie žalobkyňa.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom z 20. augusta 2020 sp. zn. 9Co/153/2019 vo výroku I. rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil (§ 387 ods. 1 CSP). Vo výroku II. žalovanej priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100%. Odvolací súd v odôvodnení poukázal na § 470 ods. 1 a 2 CSP. Odvolací súd po preskúmaní rozsudku súdu prvej inštancie dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie obsahuje skutkové zistenia, právne normy aplikované súdom prvej inštancie a právne posúdenie, pre ktoré nemožno konštatovať nepreskúmateľnosť rozsudku, a tým vadu konania majúcu za následok odňatie práva na spravodlivý proces. Odvolací súd sa nestotožnil so záverom súdu prvej inštancie o existencii naliehavého záujmu žalobcu na požadovanom určení a skonštatoval, že naliehavý právny záujem žalobkyne na určení vlastníckeho práva do minulosti (ku dňu vyvlastnenia) nie je daný, keď určovacou žalobou môžu byť určené len existencia práva, prípadne právneho vzťahu existujúceho ku dňu vyhlásenia rozhodnutia, obsahom žaloby nemôže byť určenie práva za dobu minulú (rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 8Cdo/156/2018, 2Cdo/32/1998, 2Cdo/131/2006), pričom v danom prípade nejde o výnimku, že určitá vec patrí do dedičstva, resp. určitá osoba bola ku dňu smrti vlastníkom určitej veci. Odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie, ktorým žalobu zamietol, pretože mal za to, že žalobca nemá na požadovanom určení naliehavý právny záujem a keďže táto základná podmienka prípustnosti určovacej žaloby v danom prípade naplnená nebola, nebol dôvod sa už ďalej zaoberať ďalšími dôvodmi zamietnutia žaloby (namietanými v podanom odvolaní), pretože na výsledok odvolacieho konania by žiadny vplyv nemali. Pokiaľ žalobkyňa poukázala na to, že v konaní pred odvolacím súdom pod sp. zn. 12Co/46/2019 bola konštatovaná existencia naliehavého právneho záujmu na totožnom určení akého sa domáha i v tomto konaní, odvolací súd uviedol, že rozhodovacia činnosť senátu 9Co v obdobných veciach je súladná s tým, ako rozhodujú i iné senáty Krajského súdu v Nitre v obdobných veciach, napr. vo veciach sp. zn. 6Co/63/2018, sp. zn. 8Co/297/2018, sp. zn. 25Co/9/2020 a pod., pričom vo všetkých týchto rozhodnutiach boli žaloby zamietnuté pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení a s takýmito závermi sa odvolací súd stotožnil. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP.

3. Proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa (ďalej aj „dovolaateľka“). Prípustnosť a dôvodnosť dovolania vyvodzovala na základe ustanovení § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. c) CSP. Namietala, že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Ako aj, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení

sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Rozhodnutie odvolacieho súdu v závere o nedostatku naliehavého právneho záujmu považovala za arbitrárne. Uviedla, že súd poukázal všeobecne na formulované závery judikatury, avšak bez akejkoľvek spojitosti s posudzovaným prípadom. Súd sa vôbec nezaoberal posúdením konkrétnych skutkových okolností prejednávanej veci. Poukázala, že Krajský súd v Nitre dospel v obdobných veciach k rôznym právnym záverom ohľadom posúdenia existencie naliehavého právneho záujmu. Mala za to, že v dôsledku nesprávneho právneho záveru o nedostatku naliehavého právneho záujmu bolo porušené jej právo na spravodlivý proces. V súvislosti s nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom dovolateľka riešila otázku vecnoprávných a záväzkovoprávných účinkov zmluvy. Uviedla, že je potrebné rozlišovať medzi obligačnoprávnymi a vecnoprávnymi následkami. Poukázala na rozhodnutie najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/184/2005 a rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 30Cdo/3236/2006. Mala za to, že odvolací súd nesprávne stotožnil vecnoprávne a obligačnoprávne účinky kúpnej zmluvy, čím sa odklonil od rozhodovacej praxe najvyššieho súdu. Uviedla, že to, že nedošlo k povoleniu vkladu, znamená, že nenastali vecnoprávne účinky (vlastnícke právo nebolo zapísané do katastra). Uvedené skutočnosti však nebránia súdu skúmať, či nastali obligačnoprávne účinky zmluvy (t. j. či bola zmluva platná). Podľa názoru dovolateľky neexistoval žiaden hmotnoprávny dôvod neplatnosti zmluvy. Dovolaťka žiadala, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil. Zároveň navrhovala, aby dovolací súd odložil právoplatnosť dovolaním napadnutého rozsudku.

4. Žalovaní 1/ až 3/ v písomnom vyjadrení k dovolaniu považovali dovolanie žalobkyne za neprípustné a navrhovali, aby ho dovolací súd odmietol.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu - žalobkyňa, v neprospech ktorej bolo rozhodnuté, zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), predovšetkým skúmal, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť, čo je jeho povinnosťou vyplývajúcou priamo z ustanovenia § 161 ods. 1 s použitím § 438 CSP. Procesné podmienky predstavujú základné procesné predpoklady, aby mohol súd autoritatívne rozhodnúť vo veci samej. Existencia a splnenie procesných podmienok je predpokladom poskytnutia súdnej ochrany ohrozeným alebo poškodeným subjektívnym právam v rozsahu článku 1 CSP. Súd je povinný zisťovať ich existenciu a splnenie v každom štádiu konania, teda aj v štádiu konania dovolacieho.

6. Podľa § 161 ods. 1 a 2 CSP, ak tento zákon neustanovuje inak, súd kedykoľvek počas konania prihliada na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť (ďalej len „procesné podmienky“). Ak ide o nedostatok procesnej podmienky, ktorý nemožno odstrániť, súd konanie zastaví.

7. Jednou z podmienok konania je procesná subjektivita strany konania, ktorú má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva (§ 61 CSP). Nedostatok procesnej subjektivity je dôvodom zastavenia konania (§ 62 CSP), ak však strana zomrie počas konania skôr, ako sa konanie právoplatne skončí, súd posúdi podľa povahy sporu, či má konanie zastaviť, alebo či v ňom môže pokračovať (§ 63 ods. 1 CSP). V konaní súd pokračuje najmä vtedy, ak ide o majetkový spor. Súd rozhodne, že v konaní pokračuje s dedičmi strany, prípadne s tými, na ktorých podľa výsledku dedičského konania prešlo právo alebo povinnosť, o ktorú v konaní ide, a to len čo sa skončí konanie o dedičstve (§ 63 ods. 2 CSP). Ak to povaha sporu pripúšťa, môže sa v konaní pokračovať aj pred skončením konania o dedičstve (§ 63 ods. 3 CSP).

8. Korelátom procesného pojmu procesná subjektivita je hmotnoprávny pojem právna subjektivita /spôsobilosť na práva a povinnosti/ (Števíček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár Praha: C. H. Beck, 2016, str. 223). Procesnú subjektivitu má subjekt, ktorý disponuje spôsobilosťou na práva a povinnosti. Fyzická osoba nadobúda spôsobilosť na práva a povinnosti narodením (spôsobilosť na práva a povinnosti má aj nasciturus pod podmienkou, že sa narodí živý) a stráca ju svojou smrťou. Nedostatok procesnej subjektivity je spravidla neodstrániteľnou vadou konania. Treba ale zvažovať, či strana nemá procesnú

subjektivitu od začiatku konania, alebo ju stratila v priebehu konania. Ak strana nedisponuje procesnou subjektivitou v čase začatia konania, ide o neodstrániteľnú vadu konania, ktorej následkom je jeho obligatórne zastavenie. Ak dôjde k strate procesnej subjektivity fyzickej osoby počas konania, súd konanie zastaví, alebo v konaní (najmä ak ide o majetkový spor, ktorého legálnu definíciu zákonná úprava neobsahuje) pokračuje s dedičmi fyzickej osoby, prípadne s tými, na ktorých prešlo právo alebo povinnosť, o ktorú v konaní ide. Ustanovenie § 63 ods. 1 CSP treba vykladať ako objektívnu možnosť či nemožnosť v konaní pokračovať (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, str. 227). Uznesenie o pokračovaní v majetkovom spore vydá súd podľa § 63 ods. 2 CSP bezodkladne po skončení konania o dedičstve, avšak vo výnimočných prípadoch môže v konaní pokračovať aj pred skončením konania o dedičstve (§ 63 ods. 3 CSP).

9. Z obsahu spisu dovolací súd zistil, že pôvodná žalovaná H. zomrela XX. apríla XXXX (viď uznesenie Okresného súdu Nitra z 26. júla 2019 sp. zn. 10D/90/2019-84, Dnot205/2019), t. j. ešte v priebehu konania na súde prvej inštancie (a to po vydaní rozsudku súdu prvej inštancie a pred nadobudnutím jeho právoplatnosti), ktorú skutočnosť však súdy nižšej inštancie nezohľadnili, pričom odvolací súd v spore rozhodol rozsudkom 20. augusta 2020.

10. Z uvedeného vyplýva, že žalovaná v čase rozhodovania odvolacieho súdu nedisponovala procesnou subjektivitou. Pokiaľ odvolací súd považoval za stranu sporu žalovanú, vykazuje jeho postup a rozhodnutie znaky procesnej vady konania v zmysle § 420 písm. b) CSP, na ktorú bolo potrebné vziať zreteľ. Uvedená vada zakladá nielen prípustnosť dovolania, ale tiež jeho opodstatnenosť.

11. Nakoľko odvolací súd konal so žalovanou, ktorá však nebola nositeľkou procesnej subjektivity (ani spôsobilosti na právne úkony), dovolací súd v zmysle § 449 ods. 1 CSP zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec za účelom odstránenia uvedeného procesného pochybenia mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

12. S poukazom na skutočnosť, že pôvodná žalovaná stratila procesnú subjektivitu už počas základného konania, dovolací súd pristúpil aj k zrušeniu (následného) uznesenia súdu prvej inštancie z 26. apríla 2021 č. k. 19C/101/2016 - 343 (vydaným súdom prvej inštancie po podaní dovolania), ktorým súd prvej inštancie rozhodol o pokračovaní v konaní s dedičmi poručiteľky, keďže ešte nedošlo k odstráneniu tohto procesného pochybenia v priebehu odvolacieho konania a preto ho ako súvisiace hoci dovolaním nenapadnuté rozhodnutie zrušil bez ďalšieho (§ 439 písm. a) CSP). Dovolací súd zároveň zrušil súvisiace uznesenia súdu prvej inštancie, ktorým súd rozhodol o náhrade trov konania a o návrhu na prerušenie konania, a to uznesenie z 27. októbra 2020, č. k. 19C/101/2016 - 229, uznesenie z 18. januára 2021 č. k. 19C/101/2016 - 272, uznesenie z 23. júna 2021 č. k. 19C/101/2016 - 356.

13. Vzhľadom na dôvod zrušenia rozhodnutia odvolacieho súdu a skutočnosť, že vec sa vracia odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, dovolací súd sa nezaoberal opodstatnenosťou uplatnenia dovolacích námietok žalobkyne.

14. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

15. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.